

UTVIKLINGSTREKK PER 08.02.2008 PÅ DYREVELFERD – OG DYREHELSEOMRÅDET I EU -

Forhold av betydning for Norge for videre utgreiing og deltakelse i regelverksutvikling i EU/EØS.

Norge bør ha sin oppmerksomhet rettet mot disse hovedområder:

- 1) Utvikling av nytt regelverk innen dyrevelferdsområdet
- 2) Utvikling av nytt regelverk innen dyrehelseområdet
- 3) Opplegg for samhandling mellom myndigheter og ulike brukergrupper
- 4) Systemer og rutiner for Norges tilstedeværelse og deltagelse i EUs utviklingsarbeid
- 5) Samhandling med andre land

For de enkelte punktene handler det om regelverks- og systembygging knyttet til

Ad 1:

- Transport og transporttider av levende dyr
- Slakting etter Halal og Kosher metode
- Bedøving og avliving av oppdrettsfisk
- Reduksjon i bruka av forsøksdyr
- Etablering av referansesentra for dyrevelferd; fisk og landdyr

Ad 2:

- Identifisering av sjukdommer og smittestoff som skal ha ”public interest”
- Forståelsen av betydningen av forebyggende arbeid og biosikkerhet (biosecurity)
- Opplegg for felles innsamling av dyrehelseinformasjon (rapporteringsgrunnlag)
- Kostnadsfordeling mellom myndigheter og bransjene
- Generelt fokus på publikums interesse for dyrehelse (og dyrevelferd) ut fra et etisk utgangspunkt og som forbrukere
- Forhold til andre internasjonale fora som Verdens dyrehelseorganisasjon og nordisk baltisk samarbeid og koordinering

Ad 3:

- Etablering av faste og forpliktende møteplasser mellom myndigheter og bransjene for å arbeide med
  - overordnede strategier
  - regelverksarbeid
  - beredskap
  - samfunnskontakt

Ad 4):

- Målbæring av norske interesser i de riktige politiske fora og møteplasser
- Engasjement og involvering av norske ekspert i EU-kommisjonen på strategiske områder
- Rutiner for norsk tilstedeværelse i møter og utvalg i EUs organer (kommisjonen)
- Nasjonal koordinering av i forkant og etterkant av deltagelse i EUs arbeid

Ad 5):

Norge bør arbeide aktivt for å samkjøre sine synspunkter med andre nordiske land og de baltiske land. Dette er land som i dyrehelse- og dyrevelferdssammenheng har mange likhetstrekk. De har dessuten en felles historisk plattform som gir konkrete utslag i vår tid.

Bakgrunn for EUs igangsatte revisjon og utviklingsarbeid på regelverksområdet dyrevelferd- og dyrehelse.

På siste del siste del av 90-tallet og begynnelsen av nytt århundre gjennomgikk EU en rekke kriser på dyrevelferd- og dyrehelseområdet. På mattrygghetsområdet ble befolkningens tillit til myndighetene i enkelte medlemsland betydelig svekket.

Kugalskap

BSE-utbruddet (BSE - bovin spongiform encephalopati, også kalt «kugalskap») i Storbritannia, fikk et stort omfang i perioden 1986 – 2001. Etter som kunnskapene økte, ble det sannsynliggjort at kjøtt og bearbeidet kjøtt fra BSE-smittede storfe, kunne være opphav til hjernesykdom hos menneske med dødelig utfall, altså en ny zoonose (smitte fra dyr til menneske). Sykdommen liknet mye på Creutzfeldt-Jacobs, en sporadisk forekommende hjernesykdom hos menneske og ble kalt ny variant/Creutzfeldt-Jacob.

Flertallet av BSE-tilfellene hos storfe ble trolig smittet ved å ha spist kraftfôr som inneholdt kjøttbenmel med BSE-smittestoff. I en årrekke hadde Storbritannia (UK) svært lave krav til varmebehandling av kjøttbenmelet. Ved å unnlate å bruke høy temperatur, sparte industrien betydelige energi-utgifter. Det viser seg at BSE-smittestoff, som er nært beslektet med skrapesjukemittet, er svært motstandsdyktig mot varme. Årsaksammenhengen regnes nå å være at dyr, som hadde BSE-smitte, inkludert sauer med skrapesjuka, ble brukt som råstoff i produksjon av kjøttbenmel seint på 1970-tallet eller tidlig på 1980-tallet. Etter hvert som antall smittede dyr økte, medførte dette en økning av smitte stoff i kjøttbenmelet, noe som igjen førte til det store omfanget av utbruddet i Storbritannia på 1990-tallet. Det viste seg at BSE bare kunne smitte via føret. Kommisjonen iverksatte omfattende bekjempelses- og beskyttelsestiltak på fellesskapsnivå. Blant annet forbud mot animalske proteiner til drøvtyggere. Utover 90-tallet førte dette til en kontinuerlig nedgang i antall tilfeller i UK. Gradvis er det blitt åpnet for ny kjøtteksport fra UK til øvrige Europa. Kostnadene for UK, både de materielle og immaterielle og for EUs fellesskapsbudsjett, var gigantiske.

Munn- og klauvsjuka

Ikke før var UK begynt å komme seg ut av BSE-katastrofen, så brøt det i 2001 ut MK (munn og klauvsjuka). En ekstremt smittsom virus sykdom hos ville- og tamme klauvdyr. Smitten spredte seg også til Nederland og Frankrike. Opprinnelig ble smitten ført til UK sannsynligvis fra Japan via avfall fra et handelsskip. Avfallet ble på ulovlig vis brukt som fôr til svin. I europeiske land forekommer sykdommen sporadisk, kun unntaksvis stasjonært. Norge hadde sitt siste utbrudd i 1952, Sverige i 1966, mens i Danmark var det siste utbruddet i 1983.

Munn- og klauvsjuka er ikke farlig for mennesker, og det er ingen risiko forbundet med å spise kjøtt fra dyr som er smittet med munn- og klauvsjuka, men virusinfisert kjøtt kan smitte andre dyr. I tillegg til at dyr smittes ved direkte kontakt mellom dyr, kan den også overføres med produkter, for eksempel melk, ved luftbåren smitte og ved indirekte kontakt, for eksempel transportmidler. Flere utbrudd av sykdommen har vært forårsaket av virusspredning med skyller. Angrepne dyr kan bli svært syke herunder store lidelser. Produksjonstapene er store. I land som er fri for sykdommen, bekjempes sykdommen med avlaving og destruksjon ("stamping out"). Det er også åpnet for nødvaksinering i spesielle tilfeller. I land hvor sykdommen er stasjonær, bekjempes den med vaksinasjon.

UK iverksatte massiv nedslakting. Det ble rapportert om mer en 6 millioner dyr som ble avlivet og destruert. Hvem husker ikke bålene i UK som flammet over TVen kveld

etter kveld med avlivede storfe i hauger som lyste opp avspærrede og isolerte landsbygdsamfunn, historiene om råvarer som ikke kom frem til industrien og ferdigvarer som ikke kom ut, stopp i publikums bevegelser – i inn og utreise fra avspærrede områder og storstilte tap av turistinntekter, bønder som gikk konkurs, skilsmisser og selvmord i desperasjon over livsverk som gikk opp i flammer og økonomisk over ende. De enorme kostnadene som oppstod var større for turistnæringen enn for landbruket og matproduksjonen. Storbritannias omdømme som reisemål, ble skadelidende.

Dyrevelferd og dyrehelse hadde med ett fått en helt annen dimensjon enn det strikt dyrevelferds- og dyrehelsemessige, det immaterielle hadde fått et ansikt. Politisk ble bålene et symbol. Også dyreetikk er kommet i sentrum. En ny dyreepidemi, og befolkningen ville resolutt kreve også andre tiltak, enn ren nedslakting. Dessuten stilte store deler av verden, med begrenset tilgang på mat, kritiske spørsmål til denne måten å håndtere matressursene på. Hvorfor ikke vaksinere?

Fugleinfluenza

Aviær influensa (fugleinfluenzaen) som også er en zoonose, ble først påvist i fjerne Østen. Den har spredt seg på verdensbasis, også til Europa. Fra Fjerne Østen ble det for første gang meldt til WHO (Verdens helseorganisasjon) dødsfall hos person smittet etter nærkontakt med smittede fugler. Senere er nærmere 200 mennesker rapportert døde. Det faktiske antallet kan være betydelig høyere. Fugleinfluenza er en smittsom virus- sykdom hos fugler, og som kan føre til en dødelighet i fjørfeflokker på opp til 100 %. Ulike varianter av fugleinfluensavirus fører til sykdom av forskjellig alvorlighetsgrad. Den alvorlige formen av sykdommen betegnes som sterkt sykdomsframkallende (høypatogen - HPAI) fugleinfluenza. Det finnes også varianter av fugleinfluenza som ikke er sykdomsframkallende, eller kun gir milde luftveissymptomer når de smitter fjørfe. Muligheten og frykten for at viruset over tid vil endre karakter og innta en form som smitter direkte fra menneske til menneske, er reell. En pandemi (verdensomspennende sykdomsutbrudd) kan ikke utelukkes. H5N1 viruset er fortsatt en globaltrussel. Stadig nye land rapporteres å ha fått sykdommen blant fjærkre. Viltlevende fugler fremstår som reservoar for smitten. Fugleinfluenza hos domestisert fjørfe er fra tidligere kjent på det europeiske kontinent, balnt annet fra Italia. I 2003 hadde Nederland et stort utbrudd i sitt fjørfehold som førte til omfattende nedslaktninger.

En rekke av EUs medlemsland har vært og er rammet i denne epidemien som primært har sitt utgangspunkt i spredning mellom og fra ville fugler. Generelt sett er det kommersielle fjørfeholdet lite involvert. Til nå har ikke smitten fått de konsekvenser som opprinnelig var fryktet. I øyeblikket er det Polen og Tyskland som kjemper med problemet. Overvåking, tidlig oppdaging og direkte tiltak har blitt stadig bedre. Men krisen i EU er langt i fra over. Fugleinfluenzaen kan sies å ha brakt en ny dimensjon inn i det europeiske beredskapsarbeidet der ikke minst forholdet til muligheten for pandemier, tilsvarende Spanskesyken for snart 100 år siden, har et stort fokus. Internasjonalt er situasjonen spesielt kritisk i Indonesia, Bangladesh og Egypt. Dette er land med dårlig infrasruktur, det er småskaladrift med fjørfehold som er en vesentlig del av kostholdet..

Blåtunge

I Nederland dukket husdyrsykdommen "Bluetongue" (BT) opp. En sykdom som var forbundet med land rundt Middelhavet. I 2006 var med et situasjonen for Midt- og Nord-Europa en annen. Sykdommen likner sterkt på munn- og klauvsjuka og er smertefullt for dyra. De økonomiske konsekvensene av sykdommen er overveldende. Dødelighet, abort, reproduksjonsproblemer, nedsatt melkeproduksjon er noe av bilde som tegnes. Store tap oppstår også på grunn av sterke restriksjoner på handel og forflytning av dyr som er en betydelig virksomhet i EU-landene. Viruset går ikke på menneske. Smitten kan bare overføres med sviknott som er en nødvendig mellomvert. Som følge av den globale oppvarmingen, er utbredelsen økende, også nordover, og som følge av dette, risikoen for sykdomsoverføring. En aktuell type knott fins helt opp til Troms.

I 2008 har 11 medlemsland BT. Handel og økonomi er viktige faktorer som tilsier behov for harmonisert tilnærming i EU. Vaksinasjon er bevist som et godt virkemiddel for kontroll av viruset og er den eneste realistiske måten å bekjempe sjukdommen på. Kommisjonen har tro på at med effektiv vaksinasjonsstrategi, kan EU ha kontroll på situasjonen allerede i 2008. Det er i dag begrenset tilgang på vaksiner. Men dette krever stor oppslutning, gode programmer og andre kontrolltiltak som

må komme i tillegg til vaksinasjon. Det som gjøres, må være åpent for revisjon og endring slik at det kan tilpasses en situasjon som er under stadig utvikling.

Andre smittsomme sykdommer

Klassisk svinepest er en dyresykdom som dukker opp med jevne mellomrom særlig i Tyskland og i det østlige Europa. Dette er en virussykdom som har sitt reservoar hos villsvin og som lette overføres, blant annet via matavfall, svinenæringen. Sykdommen har til nå blitt bekjempet med radikale metoder og gir store tap for svinenæringen.

Det nederlandske formannskapet i samhandling med påtroppende ny Kommisjon (2005 – 2009).

Mattrygghetsspørsmål stod høyt på det nederlandske formannskapets agenda høsten 2004. Landets formannskapsperiode falt sammen med påtropping av ny Kommisjon. Formannskapet fokuserte på matkvalitet i alle ledd innen lovverk, aksjonsplaner, dyrevelferd og miljøpolitikken. Utvidelsen med 10 land hadde ført til et langt mer diversifisert EU, også på det matpolitiske området. I lys av dette ønsket Nederland med sitt formannskap å sette søkelyset på behovet for deregulering og økt bruk av rammelover på EU-nivå. Detaljbestemmelser burde kunne vedtas nasjonalt, justert for kultur, geografi og egne erfaringer. Ikke minst viktig for små- og mellomstore bedrifter, samtidig måtte man unngå lokale tilpasninger som hindrer det frie varebyttet.

Under det nederlandske formannskapets konferanse desember 2004, støttet av Kommisjonen, om immaterielle og materielle kostnader ved kontroll med dyresykdommer, var det knyttet store forventninger til presentasjonen – programerklæringen fra ny ansvarlig kommissær for dyrevelferd – og dyrehelse, zoonoser og folkehelse Markos Kyprianou, DG SANCO (Health and Consumer protection Directorate - General) og med DG Agri med ansvar for erstatningsfondene under EUs felles landbruksordning

Incitament for revisjon og modernisering av regelverket, overvåkning, forebygging og bekjempelsen av dyresykdommer

EU opplevde at mye var oppnådd med et indre marked hvor kontrollen med dyrehelse foregår på opprinnelsesstedet og ikke på grensene mellom medlemslandene. Fri bevegelse av dyr og produkter var realisert. Likevel, Munn og klauvsjukeepidemien, Aviære influenzaen m.fl. hadde resultert bl.a. i store hindringer for handelen av levende dyr og animalske produkter i det indre markedet. Mediadekningen av massenedslaktingen i England hadde resultert i sterke og omfattende publikumsreaksjoner. Til berørte myndigheter på nasjonalt og EU-nivå kom det i kjølvannet til dette mange spørsmål rundt den massive nedslaktingen samt etikken ved dette.

Ut fra mattrygghetsaspektet i helkjedeperspektiv signaliserte Kyprianou at det nå var nødvendig for EU å se på;

- utforming av strategi for forebyggende tiltak, fokus på tiltak tidlig i kjeden (for eksempel ved bekjempelsen av zoonoser) den tyngende økonomiske byrden som tiltak mot

- sykdommer som kugalskap og munn- og klauvsjuka var for EUs finansielle ordninger
- behov for å styrke konkurransedyktigheten til EUs livdyr i internasjonal handelsamt
- forskyvning av det finansielle ansvaret over på aktørene langs matkjeden .

Politiske hovedmålsetningene på området ville være;

- presentasjon av EUs dyrehelsepolitikk, målsetninger som klarere reflekterer forbrukernes prioriteringer
- sikre at dyrehelsepolitikken er konsistent i forhold til internasjonale avtaler (WTO/SPS)
- sikte mot en reduksjon av regelverksbyrden gjennom forenkling av pakken med dyrehelseregulering i retning av et mer horisontalt regelverk
- samt sikre dyrehelsepolitikken et tilpasset budsjett og adekvate finansielle instrumenter.

Kyprianou inviterte Parlamentet og Rådet til å være med på å støtte opp om en proaktiv linje. Ekstern evaluering av EUs dyrehelsepolitikk ville være sentral i oppbyggingen av dyrehelse strategien. Bred ekstern konsultasjon med alle berørte grupper pågikk frem til ut 2006.

EUs aksjonsplan for dyrevelferd 2006 – 2010, 23. januar 2006.

Da kommisjonen i 2005 inviterte til å komme med innspill på dyrevelferdsområdet, bidro Norge som ett av 33 land. I ettertid har Norge fått honnør av kommisjonen for det "beste" av samtlige innspill, et materialet som er blitt aktivt brukt.

Før jul 2005 opprettet SANCO på sin hjemmeside en link til den norske dyrevernmeldingen. Igjen, all honnør hjemover for gjennomslaget og posisjonen. Dette viser bare det at Norge får gjennomslag i EØS-sammenheng når vi jobber langsiktig, strategisk og leverer.

Kommisjonen satte i gang internetthøring om dyrevelferd, også oppdrettsfisk var tatt med. I økende grad benytter kommisjonen seg av internett til høringer, og det skal understrekes, tilbakemeldingene blir tatt på alvor og brukes i det videre kommisjonsarbeidet på området.

Desember 2005 lanserte DG SANCO EUs dyrevelferdsplan. Planens innhold var forbundet med stor interesse. Parlamentet ville bli trukket inn i arbeidet. Planen pekte på behov for;

- videreutvikling av eksisterende minimumsstandarder for hold av produksjonsdyr
- opprettelse av tilstrekkelige fonds- og utviklingsmidler til å utvikle fremtidige metoder som skal reduere bruken av forsøksdyr
- utvikling av dyrevelferdsindikatorer ; utvikling av metoder til å måle dyrevelferd og etablering av ett graderingssystem. I neste omgang kan dette bl.a. komme dyrene og forbrukerne til gode gjennom merking av matvarer. Spørsmål rundt dette ble reist i internetthøringen om dyrevelferd.
- forbedret kommunikasjon om dyrevelferd til forbrukerne. I dag har man langt fra god nok kunnskap om hva, innen dyrevelferd som er viktig for forbrukerne å kjenne til. Kommisjonen innser at med hensyn til hva -, når - og hvordan - man kommuniserer opplysninger om dyrevelferd, så er det mangelfullt både i innhold og form.
- styrket internasjonalt samarbeid, f.eks. med Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) og det å sette 3.land bedre i stand til å implementere og etterleve EUs dyrehelseregulering. EU fryktet at etter WTO-forhandlingene var avsluttet, ville neste runde bli at 3.land anklager EU for å ha iverksatt handelshindrende tiltak gjennom et uforholdsmessig strengt hygiene- og dyrevelferdsregelverk. For å forebygge den type anklager, tok handlingsplanen opp i seg

forslag til storstilt kursing av 3.land innen målsetning, gjennomføring og etterlevelse av regelverket.

Hvordan berøres Norge

I EUs måte å tenke dyrevelferd, sees likheter med tankegangen som lå forut for- og under utviklingen av hygienepakken. Det helt grunnleggende å få med seg er at velferden for det enkelte dyr, er det sentrale, ikke hvordan omgivelsen er utformet. Det vil opplagt kreve trening i å venne seg til tankegangen.

Dyrevelferdsindikatorer og merking for dyrevelferd

Et prosjekt som beskriver hva publikum forbinder med "velferds kvalitet" i form av indikatorer, skal april 2009 legge frem en rapport for kommisjonen. Norge ved Statens Inst. for Forbruksforskning er inne i et delprosjekt. Kommisjonen vil opprette arbeidsgruppe på tema. På et tidspunkt vil kanskje EFSA bli trukket inn. Kommisjonen kan komme til å be om en vurdering av sine forslag til dyrevelferdsindikatorer. Er de brukbare, tjenlige som kommunikasjons-middel overfor forbruker ?

Delprosjekt "Merking for dyrevelferd" er et arbeid som skal munne ut i hvordan presentere opplysningene som publikum etterspør. For den hjemlige merkedebatten og forbrukerretting av matpolitikken, blir det viktig å delta og følge med på dette.

Avlivningsmetoder på kommersielle dyreslag

Med utgangspunkt i Rådskole 93/119/EC rettet kommisjonen spørsmål til EFSA om å gi en vurdering av velferdsaspektene ved bruk av de vanligste metodene for bedøving og avliving av de viktigste, kommersielle dyreslagene. Svar kom 15. juni 2004, se link ;

http://www.efsa.eu.int/science/ahaw/ahaw_opinions/495_en.html

Etter sommerferien 2005 begynte SANCO med en intern gjennomgang med målsetning om å revidere R.dir. 93/119/EC. Arbeidet skulle være sluttført i 2007. Gjennomgangen skulle også omfatte avlivning av oppdrettsfisk. Arbeidsgrupper ville bli opprettet.

Bedøving og avlivning av oppdrettsfisk

Våren 2006 var Mattilsynet og Fiskeridept. hos kommisjonen for å orientere om - og diskutere avlivning av oppdrettsfisk. Senere har det vært løpende kontakt og innspill. Det viser seg at arbeidet med bedøving og avlivningsmetoder på oppdrettsfisk temporært har stoppet opp. Dette skyldes uavklarte forhold mellom DG SANCO og DG FISH. Det er viktig for norske interesser at pågående forskning og utvikling på norsk side fortsetter så vi kan være i forkant av EU på området. Vår kunnskap vil bli etterspurt når regelverksutviklingen tar til. Det har så langt ikke vært etablert noen ekspertarbeidsgruppe. Kontakten Norge – kommisjonen på området er på saksbehandlernivå. Fra et næringssynspunkt vil det at produsentene og næringen har godt renommé, bidra til at næringsaktørene kan hevde seg i den internasjonale konkurransen og skape og opprettholde god markedsadgang.

Burdrift - eggleggende høner

Kommisjonen har presentert en rapport om alternative systemer for hold av eggleggende høner. Rapporten er stilet til Rådet og Europaparlamentet. I rapporten refereres diverse forskningsresultater som viser at ulempene ved uinnredede bur, når det gjelder dyrevelferd, langt overskygger fordelene et slikt system kan ha når det gjelder helse, hygiene og enklere drift. Anbefalinger for veien videre angir blant annet behov for mer forskning. I rapporten anbefales det å holde fast på et forbud mot uinnredede buranlegg fra 2012. Regelverket er EØS-relevant. Engelsk utgave av rapporten samt litteraturoversikt, se vedlegg.

COMM_PDF_COM_2
007_0865_F_EN_ACT

COMM_PDF_SEC_20
07_1750_1_EN_DOC

Tiltaket har vært på Kyprianous liste siden hans tiltredelse. Fristen 1. januar 2012 ventes å bli stående.

Halal-kosher

På 93/119 (Council Directive 93/119/EC of 22 December 1993 on the protection of animals at the time of slaughter or killing), pågår det fortsatt arbeid. Planen var at kommisjonen skulle behandlet forslaget i høst, men dette er utsatt noe. I det gjeldende direktiv står det om bedøving og avliving i Art. 5 punkt 1 (c) (og Annex C), og videre i punkt 2: *"In the case of animals subject to particular methods of slaughter required by certain religious rites, the requirements of paragraph 1(c) shall not apply."* Noen land (bl.a. Sverige og Norge) har "sett bort fra" denne bestemmelsen ved gjennomføring av direktivet, uten at det er blitt stilt spørsmålsteget ved det så langt.

Nytt regelverk vil sannsynligvis bli gitt i form av en Rådsforordning, og teksten blir da bindende for medlemslandene på en helt annen måte. For å opprettholde nåværende situasjon, og ikke sette enkelte medlemsland i knipe, foreslås det å endre ordlyden slik at det fortsatt kan være mulig å gi nasjonale tilpasninger til denne bestemmelsen.

Siden dette er et politisk svært omstridt område, er det vanskelig å forutsi resultatet. Forslaget er enda ikke behandlet politisk i Kommisjonen. Mattilsynet deltar i arbeidsgruppen på dette direktivet. Norsk standpunkt er spilt inn til SANCO.

Når det gjelder innholdet i forordningen, ligger det mye informasjon ute på kommisjonens nettsider (http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/slaughter/index_en.htm).

Transport av dyr

Ny EU-forordning om transport av dyr tok til å gjelde i 2007. Transportkjeden beskrives herunder de ansvarlige på hvert punkt under veis i transporten. Et viktig fremskritt for å kunne få effektiv gjennomføring av lovverket. Dyretransportene vil bli overvåket via satellitt. Kjøretider og kjøreavstander vil nå dokumenteres. Det blir også strengere regler eller forbud mot for kjøretid ut over 8 timer. Kjøretøyene skal innredningsmessig oppgraderes. I arbeidsgruppen "navigation systems" deltar Norge.

Det kommisjonen ikke fikk gjennom i Rådet, var avkorting av transporttider og strengere regler om dyretetthet. Regulering av mikroklima er heller ikke inne, men forventes å bli tatt opp separat. Kompromisset mellom Rådet og Kommisjonen sier at senest innen 4 år fra i verksetting av forordningen, skal kommisjonen fremlegge rapport over erfaringer medlemslandene har etter at forordningen tok til å gjelde.

Tema står høyt på den politiske dagsorden for kommissær Kyprianou. Ultimo 2008 ventes det at han på nytt vil fremlegge forslag til regulering av transporttid av dyr over lange distanser samt dyretetthet. Bestemmelser om transporttid vil først og fremst rette seg mot dyretransporter mellom medlemslandene. Systemet kan bli knyttet opp mot TRACES.

Arbeidsgruppe ventes å bli nedsatt. Norge har 8-timers regelen med et unntak for Nord-Norge med inntil 10 timer. For Norge kan det bli svært viktig å følge dette arbeidet.

Revisjon av regelverk om bruk forsøksdyr

I arbeidet under SCoFCHA med å ta i bruk nye fysikalsk-kjemiske metoder for å påvise algegifter i skjell, deltar Norge.

Directive 86/609/EEC on the protection of animals used for experimental and other scientific purposes, er tatt inn i EØS-avtalen i kapittelet som omhandler medisinske produkter. Direktivet ligger under DG Miljø. Det er under revisjon. Det har vært opprettet egen arbeidsgruppe på tema. Delegasjonen får opplyst fra DG MILJØ at det vil ikke bli flere arbeidsgruppemøter. Norge har ikke blitt invitert til å delta i arbeidsgruppen. Mattilsynet holder på med revisjon av forsøksdyr-forskriften. Kunnskap og delaktighet i revisjons arbeidet i EU er viktig for oss. Delegasjonen følger opp det med manglende invitasjon samt skal sikre på best mulig måte at vi inviteres av DG MILJØ til eventuelt ny arbeidsgruppe på området med EØS-relevans.

Referansesentra for dyrevelferd, landdyr og marine dyr

EU tar sikte på å opprette ett eller flere referansesentra for dyrevelferd på land-dyr og marine dyr. Etter søknad kan sentra bli lagt til EU/EØS-land, men også 3. land kan være aktuelle. Dette er gjenstand for utredning med sikte på fremlegging av rapport desember 2008. Har Norge på marin og landsiden miljø som er robuste nok til å ville kunne påta seg en slik oppgave, alene eller sammen med andre ? Vil Norge politisk og faglig være tjent med å oppnå en referansefunksjon ?

Ut fra politikken, omdømme og eksportinteresser burde svaret være ja. For å få tilslaget nytter det ikke bare å vise til vilje til å bevilge penger for å bygge opp kompetansen. Solid og grunnleggende internasjonal kompetanse må allerede kunne dokumenteres er der. Deretter må det vises i aktiv handling vilje og evne til å bevilge nødvendige midler til vedlikehold og videreutvikling av kunnskaper.

EUs dyrehelsestrategi 2007 – 13 ”forebygging framfor behandling”.

I Kommisjonens fremlegg til dyrehelsestrategi for 2007 – 2013 tas det hensyn til mulige fremtidige utfordringer som utbrudd av nye, alvorlige dyresykdommer. Tilnærmingen er holistisk og ikke uventet, forslagetets førende prinsipp er forebygging.

De siste årene har Kommisjonen lagt ned et betydelig arbeid med å forbedre et fragmentert regelverk, håndtert av medlemslandene nasjonalt. Det er oppnådd større grad av harmonisering av regelverket samt tiltak for sykdomsovervåkning på dyr, diagnostikk og kontroll. Resultatene har vist seg gjennom redusert forekomst av alvorlige, smittsomme dyresykdommer samtidig som bevegelsen av dyr og animalske produkter på det indre marked ikke unødig er blitt hindret. Utviklingen de senere årene har imidlertid vært negativ hvilket er særlig knyttet til munn- og klauvsjuka, fugleinfluensa, BT og klassisk svinepest. Dette har blant annet ført til store kostnader for fellesskapet.

EU har nå et fullt harmonisert regelverk for handel med levende dyr og animalske produkter. God dyrevelferd, god dyrehelse, med medførende reduksjon i overførbar sykdom fra dyr til mennesker (zoonoser) og derved bedre folkehelse, hører nøye sammen.

Dyrevelferd og dyrehelse angår alle borgere og står høyt på dagsorden i Europa, også dyreetikk. Det at et dyr har verdi i seg selv og skal behandles godt. Folkehelsehensyn, krav om trygg mat samt utbruddene av dyresykdommer har påført fellesskapet alvorlige økonomiske og immaterielle kostnader samt ufattelige lidelser for dyr.

Den eksterne evalueringen viser at det gjennom årene er gjort store fremskritt på området. Men vel så viktig er det som sies om store utfordringer i årene som kommer. Oppsummert kan nevnes;

- reduksjon av fellesskapets store utgifter forbundet med utbruddene av dyresykdommer, for eksempel gjennom spleiselag mellom det offentlige og private aktører - bransje og
- forsikring. betydelig oppgradering av biosikkerhetstiltak
- forsterket sykdomsovervåkning
- elektroniske metoder for identifisering av dyr
- bedre beredskapsplanlegging
- tydeligere deling og synliggjøring av ansvar - forebygging skal lønne seg
- en mer målrettet, risikobasert kontroll på EUs ytre grenser

For å få større gjennomslag og bli en mer aktiv aktør innen Verdens dyrehelseorganisasjon - OIE, vil EU arbeide for et institusjonelt medlemskap i organisasjonen. I fortsettelsen vil det bli utviklet både revidert og nytt regelverk innen dyrevelferd og dyrehelse. Det meste av dyrehelsereguleringen er fra før 1999 og for en stor del foreldet. For Norge er det grunn til å rette stor oppmerksomhet overfor det arbeidet som gjøres i Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) der vi har vært medlemmer siden 1956. Det er OIE som etter hvert vil sette de internasjonale standarder. EU legger stor vekt på å påvirke arbeidet i OIE.

Aktuelle spørsmål og svar fra Kommisjonen, sept. 2007 til EUs tiltaksplan om dyrevelferd 2007 - 2013.

Hvordan berøres Norge

Norge er en del av det indre markeds dyrevelferd- og dyrehelsopolitikk.

Ny dyrehelsestrategi har som mål å videreutvikle politikken rundt forebyggende dyrehelsearbeid, krisevaksinering som mulig virkemiddel i gitte situasjoner, forenkling av regelverket og bedre bruk av de samlede økonomiske virkemidlene. På bakgrunn av de globale og fremtidsrettede planene som ligger i EUs prosjekter og vil det være nødvendig med offensive tiltak fra norsk side, for å kunne komme i inngripen med prosessen.

Handelsmessig synes dyrevelferd å få stadig større oppmerksomhet og bli et komparativt fortrinn, i årene fremover. Dette angår oss, både ut fra at Norge vil være i front innen dyrevelferd, vi har stor kompetanse på området som vi bør dele med øvrige EØS-land, men også ut fra at dette har betydning for vår anseelse og hvordan vi oppfattes internasjonalt. Vi må bruke etablerte kontakter og melde vår interesse uformelt til Kommisjonen for å bistå på områder hvor vi har erfaring og gjerne spisskompetanse.

Regelverksarbeid i tidlig fase

St.meld. 23 trekker opp Regjeringens europapolitikk. Samordning og utnyttning av mulighetene innen EØS-avtalen står sentralt. Gjennom Mattilsynet deltar Norge bl.a. i den helt tidlige regelverks utviklingen i arbeidsgrupper under SCoFCHA - Standing Committee of the Food Chain and Animal Health (EUs faste komite for matkjeden og dyrehelsen). Deltakelsen i arbeidsgrupper i Brussel er en høyt prioritert oppgave for Mattilsynet. Mattilsynet deltok i underkant av 200 møter i 2007.

Forberedelsen hjemme hvor møtedeltakere utarbeider kommenterte dagsordner til møtene i Brussel, er under god utvikling. Ytterligere forberedelser i form av for- og ettermøter til arbeidsmøter og SCoCHA, er blitt overført til Mattilsynet og finner sted på hovedkontoret. Matdepartementene deltar i

møtene for å ivareta politikken. EUdelegasjonen deltar på det ukentlige møtet over telefon. Kontinuitet i hvem som deltar på møtene i Brussel, er viktig for måten å arbeide internasjonalt på for å få gjennomslag. Nettverk- og relasjonsbygging samt påvirkning gjennom medvirkning, betyr delaktighet, deling av kunnskap og erfaringer og kontinuitet på deltakersiden. På morgenen før arbeidsmøter i Brussel, kommer møtedeltakerne fra Norge til en siste gjennomgang av agendaen sammen med ansvarlig fagråd. Dette for gjensidig oppdatering og en siste utsjekk av politikken.

Nasjonale eksperter

Totalt har Norge 60 nasjonale eksperter i kommisjonen. Vel halvparten er kommet inn via programmer hvor vi har forpliktet oss med personell, de andre gjennom bilaterale avtaler mellom Norge og Kommisjonen.

I DG SANCO har Norge 7 eksperter. Fire av disse jobber henholdsvis i enhetene; EUs matlov og merking, hygiene og kontroll, dyrehelse og stående komiteer og dyrevelferd og fôr. Kommisjonen trenger arbeidshjelp, og norsk ekspertise er ettertraktet. Eksperter, som vi har hatt, har bygd opp respekt og anerkjennelse for den jobben de har utført og derved også bonus for Norge. Nye eksperter fortsetter med god ballast. De bilaterale ekspertene finansieres av Norge. Arbeidsgiver ansvaret er SANCOs. Ekspertene kan selvsagt ikke formelt instrueres av avsendermyndighetene. Ekspertene selv om de er norske, så er de ”kommisjonen”.

For Norge er ordningen ren investering for å bygge opp kompetanse hos de vi sender ut, og som et politisk virkemiddel for våre interesser”. I SANCO har vi posisjonert oss bokstavelig i matfatet der politikken utformes. Dette er ”påvirkning gjennom medvirkning – det vi har i ånden, får vi ut gjennom hånden. Vi er blitt flinkere til å ”bruke” våre nasjonale eksperter i fremme av våre interesser internt i Kommisjonen uten å trække over. På like fot som de andre EØS-landene etterspørres norsk kunnskap og erfaringer som vi må være bevisste på å spille inn. Muligheten utnyttes stadig bedre. Det er et gjensidig ønske mellom utsendende myndighet og ekspertene at disse blir holdt bedre orientert om norske posisjoner til ulike forslag, både gjennom direkte kontakt med fagmyndighetene i Norge og via EU-delegasjonen. Selv om ikke eksperten arbeider med en spesiell sak, så hender det ikke sjelden at hun/han kan bli konsultert internt om spørsmål som gjelder Norge .” Dette kjenner du sikkert du som er norsk”. På mattrygghetsområdet har EU-delegasjonen opprettet regelmessig kontakt med de nasjonale ekspertene for å tilse at ekspertene er kjent med norske synspunkter i aktuelle saker.

Identifisering av norske interesser herunder strategiske utfordringer, dilemmaer og mulige problemer for Norge

Dyrevelferd- og dyrehelse en blitt premis for matproduksjonen. Blikket er ikke lenger rettet kun mot sluttproduktet når det kommer til mattrygghet og matkvalitet. Hele kjeden skal balanseres. Det arbeides med å få frem premisene i lovverket. EU tar på seg å være en motor på dyrevern- og dyrevelferd, ikke bare produksjonsdyr, men også etter hvert andre dyr.

Dyrevelferd versus dyrehelse

Avgrensningen mellom dyrehelse og dyrevelferd er et vanskelig tema også i EU. EFSA er gitt i oppdrag å utrede problemstillingen.

Det diskuteres i Kommisjonen om det i det hele tatt bør bli en ny og overordnet dyrevelferd- og dyrevernlov med tilsvarende status som Food Law. Alternativt kan det tenkes å lage en ny dyrehelselov som tar opp i seg dyrevelferdssiden. En annen mulighet er å revidere og videreutvikle

eksisterende dyrevelferd- og dyrehelsereguleringer. Det vil bli økt fokus på betydningen av dyrevelferd- og dyrehelse som et viktig bidrag til mattrygghet

Identifikasjon, klassifisering og dyrehelseobservasjoner versus ”public interest”

Et hovedtema for EU vil bli å identifisere og klassifisere sykdommer og dyrehelse-observasjoner for øvrig i forhold til hva som har ”public interest”. Hva som er av ”public interest,” relateres til de fire overordnede målsettinger på dyrehelseområdet som er å;

- Sikre en god folkehelse og høy grad av matsikkerhet ved å redusere risikoen knyttet til biologisk og kjemisk agens
- Fremme dyrehelsen ved å forebygge og redusere tilfeller av sykdommer og på den måten støtte opp om økonomien i landbruket og i distriktene
- Styrke fellesskapets konkurransesevne basert på balanse mellom omfang av handel og risiko for introduksjon og spredning av smitte ved forflytning av dyr
- Fremme driftsformer som gir økt dyrevelferd og en mer miljøvennlig produksjon

Nasjonalt handlingsrom

Hovedinntrykket er at det i stor grad er samsvar mellom synspunktene i EU og det som diskuteres hjemme. EU er interessert i norske oppfatninger. Norsk utfordring vil trolig gå på hva som måtte ha ”public interest” i felleskapslovgivningen, og i det enkelte medlemsland eller EØS-landet Norge. Sykdomssituasjonen vil i stor grad bestemme dette, men i alle tilfeller vil zoonosene få et større fokus enn før.

Felles overordnet målsetting

Det synes ennå å være en tid fram til endelige beslutninger i EUs organer om den framtidige dyrehelseforvaltningen. **Norge har derfor fortsatt betydelige muligheter for å bidra og påvirke** den endelige utformingen. Ut fra det nåværende og det historiske faktum at vår dyrehelsestatus og prinsipper for overvåking og bekjempelse ikke står tilbake for noe annet land, har Norge dessuten mye kunnskap og erfaring å bidra med. Det er snakk om å kjenne sin besøkelsestid. For virkelig å kunne vinne fram i Brussel i dette arbeidet, er det vesentlig at myndighetene – Mattilsynet, departementene, EU-delegasjonen, og bransjen gjennom sine europeiske organisasjoner, er godt koordinerte der de bidrar hver for seg i respektive fora. Sett fra Delegasjonen har vi fortsatt mye å hente på bedre samhandling. Dette perspektivet synliggjør betydningen av at norske interesser, private og offentlige, samles om en overordnet målsetting for morgendagens dyrehelseforvaltning.

På politisk nivå bør temaet reises der våre statsråder møter EU-kommissærer. Første anledning byr seg under nært forestående besøk til Norge av kommissær Kyprianou, 12. – 14. mars 2008.

Allianser

Det vurderes ellers som svært viktig at norske interesser søker mest mulig samarbeid med de nordiske EU-medlemsland i dyrevelferd- og dyrehelsearbeidet og ellers hele tiden er seg bevisst å søke alliansepartnere. Disse må identifiseres fra saksområde til saksområde. Norge bør utvikle samarbeidet med nordiske og baltiske medlemsland, et arbeide som allerede er i gang i regi av Nordisk Ministerråd.

Ny liste over dyresykdommer

EU vil revidere sin nåværende sjukeliste (ADNS) i samarbeid med dyreeiernes organisasjoner. Oppmerksomheten vil også etter hvert legges på hobbydyreholdet. Sjukelisten vil trolig utvides noe etter hvert som systemer bygges. Den vil ha et hovedblikk på sykdommer og helsetilstander som har offentlig interesser med utgangspunkt i de fire overordnede målsettinger.

EU synes å legge vekt på at myndigheten må ta et særlig ansvar for å overvåke dyrehelse-situasjonen.

Rapportering

Utover praktiserende veterinærer er EU opptatt av å kunne utvide plikten til å rapportere, til blant annet å gjelde laboratorier, kjøttkontroll, medisinsk personell, virksomheter og personell som arbeider med avfall og biprodukter og viltforvaltere. Det vil medføre mer arbeid for for næring og andre enn tidligere. Dette oppveies i gevinsten ved at myndigheter og næring har et felles utgangspunkt. Felles for myndighetene og bransjen vil være behovet for data som gir en tilstandsobservasjon av betydning for matproduksjonskjeden og sluttproduktet. Det forutsetter felles database ut fra spesifikasjoner gitt i offentlig regelverk.

Samhandling myndigheter - bransje

Samhandlingsaspektet mellom Kommisjonen – bransje – NGOer generelt, har fått ny mening og betydning. I forbindelse med revisjon og utvikling av nytt regelverk er Kommisjonen pålagt og opptatt av å trekke med og lytte til bransjen fra første øyeblikk. I bunnen for ett hvert nytt tiltak skal det ligge en konsekvensutredning ("Impact assessment").

EU arbeider med å identifisere kriterier for å prioritere mellom sykdommer, både kjente og ukjente, for å vurdere hvilke tiltak som skal settes inn og for å klargjøre hvem som skal ha ansvaret i de aktuelle situasjoner. De ovennevnte målsettinger vil være førende for kriteriene som velges.

Nasjonale programmer

Det legges opp til at medlemsland kan ha sine nasjonale programmer ut fra deres egen helsestatus og ut fra den overordnede målsetting om at ingen skal måtte redusere sin helsestatus. Nasjonale programmer må imidlertid være proporsjonale og basert på relevant kunnskap. De skal heller ikke bryte med handelsbestemmelsene.

Tilleggsgaranti

Innvilgelse av fristatus og tilleggsgarantier oppfattes fortsatt å være en nødløsning i EU systemet. "Compartmentalisation", som innebærer at områder med dokumentert bedre helsestatus kan flytte dyr med mindre strenge krav enn andre områder, synes imidlertid å bli et viktig prinsipp. For levende dyr og avlsmateriale vil handelsdirektivene gir rammene. Når det gjelder handel generelt, legges det vekt på å følge OIEs anbefalinger.

EU synes ikke å ha motforestillinger til at myndigheter bidrar i næringens arbeid med å drive egne kontrollsystemer for å bedre dyrehelsa.

I fortsettelsen vil antaglig nasjonale programmer og spørsmålet om tilleggsgaranti, være ett av de viktigste punktene for Norge !

Erstatninger og kostnadsdeling

EU synes å gå inn på et prinsipp om at dyreeier selv alltid må bære noe av kostnadene med sykdomskontroll. Det diskuteres å ha et øvre tak på erstatning fra det offentlige på ca. 80 %, som trolig kan komme til anvendelse ved bekjempelse av sykdommer som munn- og klauvsjuka, svinepest o.s.v. Et nedre tak vil kunne være 20 %. Trolig vil sykdommer også bli kategorisert i forhold til grad av erstatning fra det offentlig. Det vil dermed også være sykdommer som det ikke betales erstatning for dersom de oppstår og de skal bekjempes.

Forsikring

EU synes å legge opp til at dyreeierne skal eller skal stimuleres til å forsikre sine dyr og dermed ha et bedre grunnlag for å bære kostnader knyttet til sjukdomskontroll. Den økonomiske profilen som diskuteres i EU begrunnes med at økonomisk ansvarliggjøring skaper bedre forståelse for forbyggende arbeid og smittevern (biosecurity).

Harald Ribe
Matråd / Eudelegasjonen Brussel